

سهمیه بندی بنزین و آینده آن

بازی با بنزین مجازی

آیا خورشید سهمیه بندی در سال آینده غروب می‌کند؟

در تیرماه سال گذشته، سهمیه بندی بنزین با تأخیری چند ماهه و بدون پیش بینی اثرات منفی ناشی از اجرای این طرح، آغاز شد. روزهای اول اجرای این طرح با حوادث تلخی همراه بود، تا جایی که بسیاری از محصولات کشاورزی به دلیل افزایش ناگهانی نرخ حمل بار توسط وانت بارها و عدم انتقال آنها به بازارهای فروش فاسد شدند که بسیاری از مسئولان کشاورزی بر ضررهای هنگفت کشاورزان در این روزها تأکید کردند. در این بین، در بسیاری از شهرهای بزرگ چون تهران، بسیاری از آژانس‌های مسافری با تأکید بر عدم تخصیص سهمیه بنزین و کمبود سوخت برای حمل مسافر، از این امر سر باز زدند. ماه‌های اولیه اجرای این طرح، به حل مشکلاتی چون تعیین میزان سهمیه مشاغل خاص، ثبت آژانس‌های بدون مجوز و ساماندهی و کنترل قیمت حمل بار توسط وانت بارها و نرخ کرایه تاکسی‌ها و خودروهای عمومی گذشت. در همین زمینه کارشناسان، علت اصلی ایجاد چنین مشکلاتی را عدم برنامه ریزی مناسب و پیش بینی جوانب اجرای این طرح، قبل از اجرای آن اعلام کردند. در حال حاضر نیز با گذشت حدود یک سال و نیم از اجرای این طرح، همچنان مشکلاتی چون تأخیر در صدور کارت المثنی، بازار داغ دلالی سوخت و شلوغی جایگاه‌ها، ناشی از افزایش مدت زمان سوخت‌گیری به قوت خود باقی است.

گذری بر احوالات منفی طرح

اگرچه طی چند ماه گذشته، میانگین انتظار یک خودرو برای سوخت‌گیری در یک جایگاه از زمانی بیشتر از یک ساعت به ۱۵ تا ۲۰ دقیقه کاهش یافته است، اما همچنان از این امر به عنوان یکی از اثرات منفی اجرای طرح کارت هوشمند سوخت یاد می‌شود.

رئیس انجمن جایگاه‌داران سوخت کشور در این باره معتقد است تا پیش از سهمیه بندی سوخت - به علت زمان کوتاه سوخت‌گیری - کمبود جایگاه محسوس نبوده، اما با اجرای این طرح و رسیدن مدت سوخت‌گیری به ۱۵ تا ۲۰ دقیقه، کمبود جایگاه و نیاز به احداث جایگاه‌های جدید، بیش از گذشته احساس می‌شود. همچنین بیژن حاج محمدرضا، خراب شدن کارت‌خوان‌ها و افزایش نظارت جایگاه‌داران بر سوخت‌گیری خودروها را از دیگر علل صف‌های طولی در مقابل جایگاه‌ها عنوان می‌کند.

از سوی دیگر داغ شدن بازار دلالی سوخت بر مشکلات فعلی دامن زده است. به گفته فرید عامری،

است. «به گفته مسئولان نفتی کشور، رشد روزافزون مصرف بنزین - که از سال ۸۱ شتاب مضاعفی گرفته بود - با اجرای این طرح به طرز چشمگیری کاهش یافته است. براساس آمارهای موجود، مصرف بنزین در سال ۸۱ از رقم ۵۰ میلیون و ۵۰۰ هزار لیتر در روز به ۵۶ میلیون و ۲۰۰ هزار لیتر در سال ۸۲ رسیده و در سال‌های بعد، همچنان روند صعودی خود را حفظ کرده است، به نحوی که در سال ۸۳، مصرف روزانه بنزین به ۶۰ میلیون و ۶۰۰ هزار لیتر رسیده و در سال ۸۴ این رقم ۶۷ میلیون و ۱۰۰ هزار لیتر بنزین در روز بوده است. اما در سال ۸۵ با جهشی ناگهانی و با افزایش ۱۸ میلیون لیتر بنزین در روز، مصرف روزانه این سوخت به ۸۵ میلیون لیتر رسید که با اجرای طرح سهمیه بندی بنزین، این مقدار به ۶۵ میلیون لیتر در سال ۸۶ کاهش یافت.

تداوم سهمیه بندی بنزین در ابهام

در حالی که دولت در طرح تحول اقتصادی به حذف یارانه سوخت طی سه سال تأکید کرده، اما گفته می‌شود دولت تصمیم گرفته، در کنار لایحه طرح یک فوریتی تحول اقتصادی به مجلس، حذف یارانه سوخت را در لایحه بودجه ۸۸ بگنجانند.

در این صورت سهمیه بندی بنزین از سال آینده قدرت اجرایی نخواهد داشت و عمر این طرح در کمتر از دو سال به پایان می‌رسد. اما در صورت اجرایی شدن طرح تحول اقتصادی در کشور، احتمال تداوم سهمیه بندی بنزین طی سه سال آینده به قوت خود باقی خواهد ماند. آنچه بر آن تأکید می‌شود، افزایش قطعی قیمت بنزین در سال آینده است. به گفته ترکان، مدیر برنامه ریزی وزیر نفت، در هر شرایطی، سال آینده بنزین به نرخ ۱۰۰ تومان عرضه نخواهد شد. البته به گزارش واحد تحقیقات ماهنامه «اقتصاد ایران» طرح تحول و هدفمند کردن یارانه‌ها فقط به صورت ناقص در لایحه بودجه ۸۸ دیده شده و از اجرایی شدن کامل آن توسط دولت و مجلس هنوز خبری نیست. ■

مدیرعامل شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی، در حال حاضر روزانه حدود ۶۵ میلیون لیتر بنزین مصرف می‌شود که از این میزان، تنها حدود دو میلیون لیتر آن به صورت آزاد خریداری می‌شود. این در حالی است که براساس شواهد عینی واحد اطلاعات و اخبار ماهنامه «اقتصاد ایران»، در بسیاری از جایگاه‌های بنزین، بسیاری از دلان، هرلیتر بنزین را به نرخ ۲۰۰ تا ۳۰۰ تومان به متقاضیان عرضه می‌کنند.

براساس گفته‌های یکی از این دلان، ماهانه بیش از ۸۰۰ هزار تومان از این محل درآمدزایی می‌شود. در این بین، کارشناسان، نبود مرجع قانونی برای مقابله با این تخلفات را از جمله مشکلاتی می‌دانند که بر داغ شدن روزافزون این بازار دامن می‌زند؛ گرچه وجود این بازار سیاه خود از مشکلات می‌کاهد.

به گفته تقی بیداد، رئیس بازرسی و کنترل نظارت شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی، تنها راه مقابله با متخلفان فروش سوخت خارج از شبکه، معرفی به سازمان تعزیرات و در نهایت جریمه نقدی است. از طرف دیگر، تأخیر در صدور کارت‌های المثنی سوخت نیز به یکی از مشکلات اساسی اجرای این طرح بدل شده است. در حال حاضر به گفته امیررضا رجبی، مدیر سوخت ستاد مدیریت حمل و نقل و سوخت، مدت زمان صدور کارت‌های المثنی خودروها به ۱۵ روز کاهش یافته، اما در خصوص موتورسیکلت‌ها، به دلیل نبود اطلاعات واحد در راهنمایی و رانندگی، همچنان با تأخیرهای زیادی روبه‌رو است که مدت زمان دریافت کارت المثنی برای موتورسیکلت‌ها را به بیش از دو ماه افزایش داده و تاکنون این مشکل مرتفع نشده است. همچنین با وجود آن که گفته می‌شود مدت زمان دریافت کارت المثنی ویژه خودروها به ۱۵ روز کاهش یافته، اما همچنان مدت زمان تحویل این کارت‌ها به متقاضیان، تا یک ماه به طول می‌انجامد.

اما احوالات مثبت

بسیاری از کارشناسان بر شکست این طرح با توجه به هزینه‌های هنگفت آن برای اجرایی شدنش تأکید دارند. این در حالی است که مسئولان نفتی کشور معتقدند اجرای این طرح، صرفه‌جویی ارزی در حدود ۵/۶ میلیارد دلار را عاید کشور کرده است. نودری، وزیر نفت، با اشاره به این که سهمیه بندی بنزین موجب کاهش قابل توجه مصرف سوخت و قاچاق شده، معتقد است: «دست‌آورد صرفه‌جویی حاصل از سهمیه بندی بنزین، بزرگترین خدمت دولت و مجلس به کشور